

ПОНЯТТЯ «ПОВСЯКДЕННЯ» В КОНТЕКСТІ ЖУРНАЛІСТИКОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Категорія «повсякдення» була предметом вивчення філософії, соціології, культурології, етнографії та багатьох інших наук. Перш за все, слід розглянути визначення поняття «повсякденність, повсякдення». Так, в академічному «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» слово «повсякденність» означене як абстрактний іменник, що окреслює те, що буває кожного дня, щодня. Як варіанти, пропонується також поняття «щоденність», «повсякдення», «повсякдень» [1].

У нашому дослідженні використовуємо як синонімічні терміни «повсякдення», «повсякденність», «повсякденне», хоча в окремих наукових теоріях ці поняття можуть розрізнятися. Різні аспекти «повсякдення» досліджували такі українські науковці, як: В. Альков «Повсякдення: проблема дефініції та предмету на локальному рівні», Я. Зоська «Споживання та інформаційне суспільство в Україні», О. Коляструк «Історія повсякденності в сучасній українській історіографії», «Історія повсякденності в сучасній західній науковій традиції», «Поняття повсякденності в сучасній науковій гуманітаристиці», Я. Куденко «Повсякденність як реалія культурної дійсності», П. Леснича «Поняття «повсякденність» у пострадянській історіографії», Н. Потарська «Трансформація повсякденності під час конфлікту: жіночий погляд», Л. Прокопович «Соціально-філософський аналіз візуалізації культурної ідентичності в «театрі» повсякдення», О. Шляхова «Тілесна ідентичність як самоідентичність у контексті культури повсякдення» та інші.

Як зазначає О. Шляхова, «Культура повсякденності / повсякдення як напрям гуманітарних досліджень почала формуватися ще в першій пол. XX ст. Перші роздуми про простір повсякденності (alltäglichkeit) зустрічаються в теоретичних концепціях німецьких соціологів Едмунда Гуссерля та Альфреда Шюца. На їхню думку, шлях до вирішення цієї проблеми лежить через повернення до «життєвого світу». Життєвий світ – це те, що передусє науковій рефлексії і є світом досвіду кожної конкретної людини; це наше середовище безпосередніх міжособистісних взаємодій» [5, с. 40]. У зв'язку зі зміною акцентів на антропологію (у дослідженнях соціологів) поняття «повсякдення» набуває популярності вже у 60–70-х роках XX ст. і стає самостійною науковою категорією. Сьогодні категоріальне оформлення поняття у науковому середовищі не є завершеним і

однозначним. І хоча зацікавленість повсякденням засвідчили за останні десятиліття історики, філософи, соціологи, культурологи, антропологи, лінгвісти, етнологи, історичні психологи, поняття не набуло чіткої наукової визначеності. Певною мірою це пояснюється тим, що термін як категорія запозичений з буденної мови, де слово знаходилось у практичному вжитку і в живій мові було органічним і зрозумілим, охоплювало чимало реалій, часто не пов'язаних між собою. Усталення поняття ускладнюється тим, що ним означається самоочевидна, зрозуміла, нічим не прикметна сфера, яка важко піддається формалізації. Н. Зражевська вважає, що проблема повсякденності лежить у розумінні зв'язків між соціальною структурою й тим, як індивіди конструюють соціальну реальність [2, с. 70]. Натомість Н. Луман у праці «Реальність мас-медіа» писав: «Усе, що ми знаємо про наше суспільство й навіть про світ, у якому живемо, ми дізнаємося через мас-медіа. Це стосується не тільки знання суспільства й історії, але й знання природи. <...> Політичні кризи, конфлікти, екстремальні ситуації, стаючи фактами медіатизованої реальності, піддаються впливу складних, інтерпретативних технологій творців медіаконтенту» [4, с. 158].

Як зазначає Н. Зражевська, «Повсякденність, або повсякдення – термін, що запропонували дослідники в галузі феноменологічних досліджень для означення явища медіатизованої дійсності. Людина живе сьогодні в ситуації постійного впливу медіа на свідомість. Відповідно до цього і повсякденне життя змінюється під впливом віртуального, зрежисованого світу. Зростає цінність домашнього способу життя. Наша реальність запозичає з віртуальної моди, гумор, точки зору, ідеологію і цінності. Таким чином, реальний світ непомітно симулює медіальний» [2, с. 70].

Категорія «повсякденності» давно стала об'єктом вивчення для соціології, філософії, культурології, етнографії та інших наук. Цей феномен нерозривно пов'язаний і з журналістикою, адже журналісти розкривають на сторінках медіа соціально важливі проблеми суспільства – проблеми із повсякденного життя громадян. Єдино прийнятого визначення поняття «повсякдення» на сьогодні немає, оскільки це явище багатовимірне, складне й плине, не окреслене чіткими рамками. Вивчивши науковий досвід багатьох вчених, П. Леснича підбиває такі підсумки: «усі дефініції можна умовно поділити на три групи: повсякденність розглядається як антитеза святковості (А. Татаркіна); повсякденність як поєднання побутових і ментальних характеристик щоденного життя (О. Удод, Н. Пушкарьова); визначення повсякденності через психоментальні характеристики індивіда та суспільства (О. Лисенко). Також наявні спроби класифікувати предмет дослідження за певними узагальнюючими аспектами (О. Баннікова)» [3, с. 155].

Отже, в умовах тотальної включеності в медіатизоване повсякдення неможливо протистояти глибинним соціопсихологічним технологіям на

буттєвому рівні. Нас все більше захоплює перформанс і ритуали медіа, а медіатизована культура повсякденності змінює нашу ідентичність, стиль життя і культуру загалом. Людина живе між двома світами – реальністю мінливого повсякдення і комунікативно-інформаційними технологіями впливу на цю реальність. Механізми таких культурних змін сьогодні як ніколи пов'язані з медіа і в подальшому будуть вдосконалюватися у напрямку все більшого використання новітніх комунікативних технологій впливу. Це поступово може призвести до втрати цілісної картини світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. головний ред. В. Бусел. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Зражевська Н. І. Нові медіа і нові форми комунікації в медіакulturі / Н.І. Зражевська // *Current Issues of Mass Communication*. – 2013. – Вип. 14. – С. 70–75.
3. Леснича П. Поняття «повсякденність» у пострадянській історіографії / П. Леснича // *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Розділ III. Пам'яткознавство. Етнографія. Архівознавство. Історіографія*. – 2015. – № 5. – С. 152–157.
4. Луман Н. Реальність мас-медіа / Н. Луман. – К. : Академія української преси, 2010. – 158 с.
5. Шляхова О. Тілесна ідентичність як самоідентичність у контексті культури повсякдення / О. Шляхова // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філософія»*. – 2017. – Вип. 20. – С. 39–44.